retrospective

din trecutul presei băcăuane

Doina doinelor

După 1900, Bacăul cunoaşte o activitate publicistică rodnică, manifestată nu numai prin gazete politice şi informative (Crainicul, Bacăul, Vestea, Curierul Bacăului ş. a.), ci şi prin reviste cu preocupări cultural-ştiinţifice şi literare.

Dintre acestea, revista **Doina Doinelor**, condusă de învăţătorul Gh. Marinescu, reprezintă experienţa cea mai interesantă în acest domeniu. Apărută cu primul număr la 17 februarie 1902 şi anunţîndu-se săptămînală, ea nu rezistă decît pînă la numărul 14, din 23 iunie, acelaşi an. Dar paginile ei demonstrează un efort entuziast, înflăcărat, pentru răspîndirea cuvîntului scris în mase şi pentru valorificarea folclorului românesc.

Articolul semnat de directorul revistei în primul număr este un adevărat manifest al spiritelor tinere şi generoase locale ce se înrolau în uriaşa armată a învăţătorilor : „Cînd ne-am notărît să dăm în vileag revista „Doina doinelor" ne-am simţit şi ne simţim inima cuprinsă de-atîtea dururi de bine, ni-e gîndul înpodobit cu atîtea iluzii şi visuri de-o viaţă nouă, regeneratoare, parcă duhul geniilor bune ne leagănă tot în apele viorii ale norocirilor". Mai departe, directorul revistei adaugă : „Noi vrem ca plînsul unui neam să se schimbe în cîntec de izbînză, în imn de fericire şi îmbelşugare a tuturor... Noi vrem să surnim entuziasm şi dor de luptă ; vrem să trezim poporul din gînduri triste, vrem să-l scoatem din întunericul în care se pierde...".

Convins că, în special la sate, va da peste „inimi generoase", răzleţite prin popor, „care ar trebui scoase la iveală", învăţătorul Gh. Marinescu nu se îndoieşte că va atrage în jurul revistei „pe toţi doritorii de lupte nobile... oameni de valoare, gînditori înţeleşi şi binevoitori poporului" [1]. Şi poate tocmai pentru acest motiv îşi stabileşte, la început, redacţia, în satul Mărgineni-Munteni (Mai tîrziu o va muta la Bacău).

Programul revistei se precizează şi mai mult în articolul „Deslişire", apărut în numărul 2 din 24 februarie 1902, sub aceeaşi semnătură : „Doina doinelor nu va propaga principii, nici socialiste, nici antisemite, nici liberale, nici conservatoare — se spune în articol ; ea nu va bea apă nici de la Dacia, nici de la palatul bailor Elene; ea nu se va ţinea de urma deputaţilor prin dealul Mitropoliei sau alte locuri, căci ei — scurt mişcarea — nu-i place politica. Ce vreţi ? Nu-s destule calamităţi pe capul nenorociţilor contribuabili ?". Deci în intenţia conducătorilor revistei este de „a umbla numai în calea frumosului", ori de a se duce „în toate serile la şezătoare", ascultînd „basmele bătrînilor, glumele flăcăilor şi cîntarea mîndrelor".

Şi-într-adevăr, în sumarul fiecărui număr al revistei nu lipsesc studii despre folclor ca de pildă : „Hora" de Gr. Marinescu, „Originea mitului" de April, „Dragostea ţărănească" de Gh. M., „Din timpurile haiducilor" ş. a., precum şi diferite culegeri de glume şi vorbe cu tîlc, credinţe populare, strigături. Chiar şi versurile sau proza, semnate, cele mai multe, cu pseudonime (Viorel, Normand, Toma, De la Munte, Vînătorul-lume) sînt inspirate din viaţa oamenilor de la ţară. Iar printre colaboratori se-numesc nume din diferite părţi ale ţării ca de pildă : C. Gh. Damaschin şi C. Cihan (de la Iaşi), Adrian Sulcina, Alex. St. Vernescu, V. Brăileanu, Mihail N. Belador ş. a. Sînt reproduse şi poezii de G. Coşbuc (numai una), N. Beldiceanu (Lăutarul), St. O. Iosif ş. a.

Preocupările revistei se îndreaptă şi spre mişcarea artistică şi culturală a oraşului. Chiar în primul număr al revistei se apreciază elogios o „audiţie muzical-literară" ce a avut loc la Ateneul din Bacău, organizată de profesoarele Neli I. Cornea şi Cornelia Morţun. Este anunţată apoi o altă „audiţie muzical-literară" pentru ziua de 17 februarie 1902, în aceeaşi sală, unde urma să conferenţieze Nicolae N. Donici despre Arta în general şi despre muzică în special, iar Gh. Marinescu avea să declame Satira a III-a şi Corabia cu robi de H. Heine. Se publică în întregime conferinţa profesoarei Neli I. Cornea, intitulată în chestia feministă (2—4) şi diferite cronici ştiinţifice, recenzii şi cugetări.

Doina doinelor este primită cu entuziasm, nu numai de cititorii din ţinutul Bacăului, ci şi de cărturari din întreaga ţară.

Un interes deosebit îl prezintă o scrisoare de acest fel din partea lui A. D. Xenopol, publicată în numărul 11 din 5 mai 1902 : „Mi-a umplut inima de bucurie cînd am văzut o revistă literară apărînd într-un sat românesc", îşi începea scrisoarea marele istoric. Analizînd numerele apărute pînă atunci, el apreciază că „limba îndeobşte este curată" şi că năzuinţa revistei merge „într-acolo de-a întinde cercul de cugetare al poporului român". Mai departe, A. D. Xenopol sfătuieşte conducerea revistei să publice „numai lucrări scrise într-o limbă adevărat românească", privind „viaţa de toate zilele a săteanului", şi pentru a încălzi „pe cît se poate simţul naţional". Subliniind că ţăranul roman are nevoie de înălţarea minţii, de îmbunătăţirea vieţii şi de iubirea neamului, istoricul încheie : „Sînt sigur că, îndrumaţi de aceste călăuze, „Doina doinelor" va deveni o adăugire de preţ la comoara de gînduri a poporului românesc".

Era apreciată astfel munca harnicului învăţător şi a colaboratorilor săi, care, pe lîngă creaţiile lor originale destinate maselor populare, păstrau un contact zilnic cu sătenii, convinşi că „zgomotul ce-l provocăm împrejurul întreprinderii noastre culturale" va avea ca rezultat „desmorţirea elementelor bune ţărăneşti". Ei mai ştiau că „flăcăii şi fetele de la ţară ne citesc cu drag şi ne urmăresc număr de număr", constatînd cu satisfacţie „că poporul de jos începe a simţi nevoia de a se cultiva, începe a se desmorţi şi trezi la o nouă viaţă"[2].

Experienţa învăţătorului Gh. Marinescu şi a colaboratorilor săi nu a fost lipsită de greutăţi. Mai ales dificultăţile materiale îi vor convinge „de ce nu trăiesc revistele", deşi **Doina doinelor**, „ducea grijă numai de cheltuielile de tipografie şi expediţie"... „muncesc părinţii noştri, muncesc din greu, muncim şi noi, mai din greu încă — scria directorul cu amărăciune — dar ne revoltăm, cînd ne zbuciumăm de-a surda"[3]. Şi de-aci, pînă la convingerea „că-i greu de tot a merge înainte, apărînd săptămînal la ţară", nu mai era decît un pas. Ceea ce, de fapt, însemna sfîrşitul. Căci cu numărul 14 din 23 iunie 1902, **Doina doinelor** anunţă că va apare lunar în Bacău. Însă numărul 14 este ultimul existent în colecţia Academiei.

M. C. Delasabar

[1]) **Doina doinelor**, nr. 1 din 17.II.1902 pag. 1.
[2]) Idem, nr. 6 din 24.III.1902, articolul **Lumină la sate** de G. M. pag.. 1.
[3]) Idem, nr. 13 din 19.V.1912, articolul **Mărturisire sinceră** de Gh. M. pag. 1.

Alexandru Vlahuţă în mijlocul ostaşilor de la Mărăşeşti

DUILIU ZAMFIRESCU

— corespondenţă inedită —

S-au împlinit de curînd patruzeci şi cinci de ani de la moartea lui Duiliu Zamfirescu, poet, nuvelist, romancier, autor al unei corespondenţe prodigioase, ce în ansamblu poate fi privită ca un foarte fidel jurnal sufletesc, exprimat artistic, într-o gamă diversă de procedee, vizînd efecte dintre cele mai deosebite. Duiliu Zamfirescu pendulează în epistolele sale între sentimentalismul elegiac, nutrit de anumite lecturi filozofice, şi ironia surîzătoare, agreabil gesticulată. Publicăm în acest număr trei scrisori inedite, comunicate redacţiei de către asistentul univ. ION CIUCHI. Destinate Ecaterinei Mincu, vară a scriitorului, profesoară de franceză într-un sat de lîngă Iaşi, fiinţă solitară — scrisorile relevă starea de suflet a tînărului Duiliu Zamfirescu — între anii 1879—1881 — exuberant, cult, rafinat, cu un ochi pătrunzător. Adevărate schiţe, pline de culoare sufletească şi locală, ele constituie o lectură delectabilă, iar pentru cercetătorul literar noi repere biografice. La transcriere, am actualizat unele grafii, în rest am păstrat forma originalului.

Bucureşti, în 30 noiembrie 1879

Dragă Tincuţo,

Încep prin a te ruga să uiţi lunga mea tăcere, lungă ca şi aşteptarea ta. Nu voiu să o explic nici într-un chip, fiindcă ştiu că nu o să mă crezi. Voi, mai bine, să presupui că sînt leneş sau prea mult ocupat cu petreceri — precum ziceai odată. În orice caz tu mă ierţi. Eşti aşa de bună încît ai iierta celui mai mare vinovat, chiar celui ce ţi-ar ucide inima, dar mie...

Vezi, dragă Tincuţo, în omenire există un sentiment laş, care stăpîneşte totul şi căruia ascultă cei mai drepţi şi cei mai cavaleri oameni din lume, există egoismul. Nu voi să-ţi fac teorii, nici filosofie. Vin însă să mă-nţelegi cît se poate de bine — sînt în Bucureşti, singur. Cîteva ceasuri pe zi citesc ; restul, umblu haimana pe pod — cînd e cald — iar acum, fiindcă e frig, prin cafenele. În Bucureşti sînt multe caraghioslîcuri, multe mutre demne de rîs, mulţi natărăi, cari, toţi se-nvîrtesc împrejurul aceloraşi nimicuri, rîzînd, cîntînd, cîte-o-dată plîngînd, fără să ştii de unde vin, de ce fac aşa şi unde se duc. Îi priveşti pe toţi, faci ca dînşii sau rîzi de dînşii şi te duci acasă — cînd ai casă — cu un nou strat de nepăsare în jurul inimei. Aci îţi scoţi pălăria, te uiţi în oglindă şi vezi cum firele din barbă şi din mustăţi — măcar că le razi mereu — năzuiesc să iasă la lumină. Îţi aduci aminte că anii trec şi că trebuie să ieşi un loc în această tulbure mare, care se chiama Societate; îţi aduci aminte că pînă acum eşti un nimic foarte absolut ; îţi ridici fruntea, cu mîndrie, ca să-ţi priveşti viitorul în faţă... iar în faţă fîlfîie flacăra albăstrue a unor tăciuni pe jumătate stinşi şi se desinează pe perete umbra corpului al cărui proprietar eşti. Atunci te apucă jalea şi gîndeşti... gîndeşti pînă ce o mînă delicată îţi lipeşte genele. Bună seara atunci, te culci. De multe ori, însă, acea frumoasă mînă nu vine şi genele nu se unesc şi gîndul nu adoarme. Iată cum ajung totdeauna să mă gîndesc la tine. Iată pentru ce-ţi vorbeam despre egoism. Numai cînd mi-e urît atunci te-ntîlnesc în gînd. Simt că scriind mă uit cu totul şi te uit şi pe tine că citeşti. Destul te-am obosit vorbindu-ţi de mine. Spune-mi tu ce faci, cum te-ai schimbat, cum îţi omori ceasurile, o, nu le omori, trăieşte-le dacă poţi. Îmi închipuiesc că trebue să fii acum o fiinţă foarte serioasă, adînc tăcută, cu figura cam arămie, gînditoare şi veşnic dominată de spleen. Spune-mi aşa eşti ? Scrie-mi mult. Povesteşte-mi multe, despre tine, despre familia ta, despre Păuşeşti, în sfîrşit despre tot ce-ţi place. Adresa mea e... Strada Luterană 23.

Apropos, dar prietena mătăluţă, cea cărela îi venise chef să dejuneze cu chibrituri, ce mai face ? Fiindcă vorbim despre aceasta să-ţi povestesc o eroică sinucidere. Un tînăr coleg al meu, care trebuia tocmai să-şi treacă teza de licenţă, şi-a străpuns inima de două ori, cu un stylet. Considerentele care l-au decis la aceasta au fost cam de aceeaşi natură cu cele cari au făcut pe prietena dumitale să vadă foarte aproape moartea. Iată o moarte demnă de un bărbat !

Adieu,

Duiliu Zamfirescu

În 10 Martie 1881, Tîrgovişte

Draga mea,

Desigur, aşi pune mai puţină întîrziere în scrisorile mele, dacă n-aşi cugeta destul la evenimentul, pe care-l produce, în viaţa fiecăruia dintre noi, răspunsul celuilalt. Poate că datoria m-ar face să-ţi cer scuze pentru această întîrziere, dar te rog să lăsăm ceremoniile pentru scrisorile oficiale şi să ne muiem condeile în călimări cari să conţine puţină, cerneala prieteniei. De ce vrei să fii nervoasă ? Nu ştii că nu cred în nervele cocoanelor ? Dacă ştii că mă ocărăşti, n-ai decît s-o faci, voi fi al dumitale prea supus servitor, astăzi ca totdeauna. După cum vezi, îţi scriu de la Tîrgovişte. Tîrgovişteа e un oraş de provincie prin excelenţă. Într-însul găseşti fel de fel de curiozităţi, din vremea trecută şi prezentă, însufleţite şi neînsufleţite, masculine şi feminime : boieri cu gugiuman, cuconiţe cu polcuţe, case cu cerdacuri, droşci pe curele, toate amestecate, întoarse, văpsite şi mi se pare că cele mai puţin vopsite nu sînt cucoanele cari trăiesc o viaţă surdă, nestrăbătută de nimeni : viaţa de provincie. Împrejurul Tîrgovişteі însă, localităţile sînt superbe. Pe o muche, Mînăstirea Dealului priveşte de veacuri cum Tîrgovişteа doarme pe malul Dîmboviţei, şi-n măreaţa sa linişte pare a spune celor ce o privesc că frică de timp au numai cei mici. În vale este un scrîncioib, înconjurat de o livadă de pruni, şi alături de el o cîrciumă, astăzi împărăţia veseliei şi isvorul ţuicei. Vezi că-ţi amestec prin toată această poezie şi ţuică. Să nu te surprindă. Viaţa noastră este un amestec de ţuică, cu fericire, cu lacrimi, cu nemulţumiri, care ne face să devenim ceea ce sîntem, nişte fiinţe absurde. Trăim fiindcă ne-am născut şi murim fiindcă nu putem trăi : În sfîrşit ca să nu-ţi mai vorbesc de mine şi de cele din prejurul meu, revin la nervii dumitale. Aşa dar eşti nervoasă ; caută de nu te supăra ; evită emoţiunile, dormi cît vei putea mai mult şi visează cît vei putea mai puţin ; închină-te în toate dimineţile şi poartă mai mult respect verilor dumitale. Această reţetă ţi-o pot recomanda cu observaţiunea ca ultimul dispozitiv să-l împlineşti cu multă sfinţenie. Ia spune-mi ai îmbătrînit mult ? Cel ce-ţi scrie e pe cale de a albi. De nebunie s-a curarisit şi-ţi sărută mîinile cu respectul datorit unei profesoare. Nu uita că respectul e neapărat trebuincios ori de cîte ori e vorba de a săruta mîinile unei verişoare şi mai ales unei verişoare profesoare. Tout á vous.

Duiliu Zamfirescu

Dacă vei fi destul de gentilă ca să-mi răspunzi, scrie-mi pe adresa : Duiliu Zamfirescu Procuror pe lîngă Tribunalul Dîmboviţa-Tîrgovişte.

Tîrgovişte, în 18 martie 1881

Dragă Tincuţo,

Nu ştiu dacă în adevăr am fost ironic în rîndurile ce ţi-am scris zilele trecute, fiindcă însă te văd atît de amărîtă şi atît de sătulă de farse, îţi cer iertare cu mîinile unite. Transpiră atîta bunătate şi atîta noblete în cele ce-mi scrii, încît, în adevăr, chiar procuror fiind, nu mă pot opri de a mă înduioşa.

Să nu te miri, draga mea, dacă mă vezi alergînd după banalităţi şi spunînd caraghioslîcuri, mai bine să mă plîngi. Cei mai nenorociţi oameni sînt cei ce nu mai simt, cei ce caută să rîdă şi să ridiculizeze totul ; cei ce, ca mine, fac lui Voltaire un Dumnezeu tocmai fiindcă Voltaire n-a avut nici unu.

Cînd împrejurul tuturor frumoaselor ilusii ţi-ai pus crepul uitării cel mai bun lucru este să nu-l discoşi nici o dată.

Iartă-mă că-ţi vorbesc de tine cu francheţea unui prieten vechiu :

Eşti o fiinţă foarte deosebită ; — şi cînd îţi spui aceasta să n-o iei ca galanterie nici deosebire fisicească. Aşi putea zice că nici nu te cunosc de cînd nu te-am mai văzut. Îţi vorbesc despre inima şi despre spiritu tău. Eşti doar o fiinţă foarte deosebită. Spune-mi pentru ce treci prin lume atît de sătulă de dînsa cînd nici n-ai cunoscut-o ?

Viaţa, să mă crezi draga mea, îşi are partea ei frumoasă, deliciul, poesia, cerul său. De ce nu vrei să le cunoşti ? Tu îmi faci ofertul, pe care i-l face lui Dumas fils Diane de Lys. Îmi pari o femeie superioară cari mori din lipsă de aer şi cu toate astea e atîta aer de la pămînt pînă în înaltul cer...

Tu eşti desgustată de lume fiindcă, în două cuvinte, nu ai iubit încă. Pentru ce nu iubeşti ? Pentru ce nu cauţi împrejurul tău o fiinţă superioară ca şi tine, care să-ţi facă bucuria zilelor tale, seninul viitorului tău ? Cînd îţi vorbesc aceste lucruri nu ţi le spui nici din uşurinţă, nici din glumă, ţi le spui numai din dorinţa de a te vedea fericită.

Dar iarăşi îmi aduc aminte de un sonet a lui Prudhomme Sully care zice că într-o cîrciumă or cînd ai căuta paharele, ele, sînt totdeauna pline ; dar paharele sînt grosolane şi vinul ordinar. Paharele însă cari sînt tăiate în cristal de sevre sînt goale, sînt mai totdeauna goale, fiindcă arare ori se găseşte vin care să merite a fi conţinut de ele. Astfel şi cu oamenii cei ordinari, sînt totdeauna mulţumiţi, cei deosebiţi nici o dată, sau mai nici o dată.

Îmi spui că-ţi trecu gustul de a veni la Focşani. Să poate să presupui vre-o dată că aşi căuta eu să te împiedic de a veni în familia mea, pe tine care eşti atît de departe şi atît de singură !... Să vede că m-ai uitat sau nu m-ai cunoscut. Dacă te temi de ironia figurii mele, eu nu voi veni. Şi nu voiu veni pentru că nu voiu putea veni. Numai dacă curtea cu juraţi se va amîna pînă după Paşte, atunci voiu fi liber, şi voiu căuta a-mi întrebuinţa libertatea cum voiu putea mai bine.

Scrie-mi şi fii sigură că-mi voiu da osteneala să te înţeleg.

Îmbrăţişări,

Duiliu Zamfirescu

medalia de argint 1881

Ne-am obişnuit de la o vreme să tot citim în coloanele publicaţiilor despre cinstirea cu medalii şi premii a ţării noastre în diverse şi multiple domenii de activitate.

Puţini sînt aceia care ştiu că România a obţinut în urmă cu aproximativ o sută de ani o medalie de argint.

Documentele vremii ne vorbesc despre prezenţa noastră la Expoziţia internaţională de balneologie de la Frankfurt pe Main cu „o cantitate de garafe conţinînd apele din izvoarele nr. 1, 3 şi 4 (de la Slănic); montate cu etichete frumoase şi capsulate". Documentul este intitulat „Băile de la Slănic", autorul său este doctorul S. Konya.

În momentul de faţă lucrarea se află în fondul documentar al Bibliotecii regionale Iaşi şi datează de la 1877.

Ca orice aşezare, Slănicul (din Moldova) are istoricul său destul de interesant.

Proprietate a Sărdarului Mihailucă, acest colţ de ţară îl găsim citat la începutul secolului al XVIII-lea în actele domnitorului Constantin Cehan Racoviţă, fiul domnitorului Mihai Racoviţă, care a domnit atît în Moldova cît şi în Muntenia. Locul era folosit pentru vînătoare de animale sălbatice : urşi, lupi, iepuri. Aşa se face că în ziua de 20 iulie 1800, în timpul vînătorii, Sărdarul Mihailucă făcînd un popas pentru a se odihni şi ca să-şi mai potolească setea cu un pahar de apă rece, a dat peste un izvor cu calităţi deosebite.

„Gustul acelei ape iute şi cam sărată, i-a plăcut" de bună samă de-a chemat boierii ce-l însoţeau şi le dădu să bele.

Astfel a fost descoperit izvorul nr. 1, iar cîţiva ani mai tîrziu izvoarele nr. 2 şi 3.

De-abia în anul 1832 apele Slănicului s-au bucurat de o primă cercetare a compoziţiei lor chimice din partea farmaciştilor Zotta şi Abrahamfi.

În „Dezbaterile şi comunicaţiunile societăţii transilvane pentru ştiinţele naturale din Sibiu" din anul 1853, găsim o interesantă relatare asupra apelor de la Slănic.

Multă vreme se va scurge pînă ce interesul pentru acest izvor de sănătate va da prilejul unui alt om de ştiinţă, dr. An. Fătu să întreprindă un studiu pe care în 1874 îl va publica sub titlul : „Descrierea şi întrebuinţarea apei comune şi apelor minerale din România".

Cu anul 1877, an în care băile Slănic intră în proprietatea Epitropiei generale a casei Sf. Spiridon, începe epoca de valorificare ştiinţifică a izvoarelor de la Slănicul Moldovei.

Printre cercetători vom menţiona pe dr. Gustav Tschermak de la Universitatea din Viena, care a publicat şi un „Raport relativ la ridicarea planului geologic al băilor Slănicului şi împrejurimei lor", tradus din limba germană, precum şi o broşură care a apărut la Viena sub titlul „Der Boden und die Quellen von Slanic".

Puţin timp după aceea doctorul C. Aronovici, cercetînd apele Slănicului va încheia un al doilea raport către Epitropia din Iaşi ; este vorba de o analiză amănunţită a schimbărilor meteorologice cît şi o analiză a izvorului nr. 1. De asemenea, la Viena apare lucrarea „Chemische Untersuhung der Mineralquellen zu Slanic in Romänien". Extrase din această importantă broşură se vor publica în „Wienee med. Blätter" şi în „Der Cursalon".

Iată dar cum numai în curs de cîţiva ani de la începuturile cercetărilor ştiinţifice ale izvoarelor de la Slănic, România se face cunoscută peste hotare ca o ţară posesoare a unei staţiuni balneologice rivalizînd cu vestitele băi de la Hall, Marienbad sau Franzesbad.

Încununarea cu Medalia de argint a apelor de la Slănic din anul 1881 la „Expoziţia internaţională de balneologie de la Frankfurt pe Main", deschisă în perioada mai—septembrie, au făcut cunoscute aceste admirabile izvoare peste hotarele ţării.

Printre primii turişti străini în lista cu vizitatori ai staţiunii găsim şi pe scriitorul Wilhelm Kotzebue, care de altfel a scris despre aceste băi.

Paul Liman

ateneu

revistă de cultură editată de Comitetul regional pentru cultură şi artă Bacău

Redactor şef : Radu CÂRNECI

COMITETUL DE REDACŢIE

Iulian ANTONESCU, George BĂLĂIŢA, Ion BULEANDRĂ, Constantin CĂLIN, Ovidiu GENARU, Iulia HĂLĂUCESCU, Dumitru MITULESCU, Stelian NANIANU (secretar general de redacţie), Constantin POTÎNGĂ, Al. RADIAN, Mihail SABIN, Vasile SPORICI.

Coperta : Cicerone CERNEGURA